

Grønne offentlige indkøb af vask- og lejeløsninger



foreningen af offentlige indkøbere



Brancheforeningen for Vask og Tekstiludlejning
og Arbejdsgiverforeningen for Danske Vaskerier

En del af DI

Introduktion

Indkøb af tekstiler og vask



Som ordregiver har kommuner mange hensyn at tage. Særligt medarbejdernes trivsel og ønsker til beklædning er væsentlige, da tøj også er en del af deres identitet. Derudover spiller økonomi og bæredygtighed en stor rolle. I vaskeribranchen har man en mulighed for at gøre tingene bæredygtigt uden at gå på kompromis med pris eller kvalitet.

Ifølge Svanemærket er tøj og tekstiler det 4. mest miljø- og klimabelastende forbrugsområde i EU. Grønne indkøb handler om at vælge miljøvenlige og økonomisk rentable produkter, hvilket kan medføre økonomiske besparelser, reducere miljøpåvirkningen og øge værdien for brugerne. Langt de fleste kommuner indgår serviceaftaler, som integrerer levering og håndtering af tekstiler, hvilket giver mulighed for mere cirkulære løsninger til gavn for både miljø og økonomi.

Ved leje af tekstiler og serviceaftaler håndterer vaskerierne indkøb, lagerbeholdning, vask, reparation, udskiftning, genbrug og genanvendelse. Vaskerierne optimerer deres drift og reducerer miljøbelastningen ved at genbruge og genanvende tekstiler mest muligt. Nuværende kontraktkrav kan dog sætte rammerne for ikke-bæredygtige aftaler, eksempelvis ved krav om nye tekstiler, som kan føre til unødvendig kassering af tekstiler, der stadig er præsentable og funktionelle. Tekstilletid er helt afgørende for miljø- og klimabelastning, og man kan ved få ændringer i udbudsmateriale komme rigtigt langt.

Dette materiale er skabt for at forbedre samarbejdet og fremme en mere cirkulær serviceaftale gennem styrket markedsdialog mellem vaskerier og kommuner. Det præsenterer, hvordan eksisterende serviceaftaler kan gøres endnu mere bæredygtige og økonomisk fordelagtige.

Godt samarbejde

Effektive kontrakter



Det formelle relationelle kontraktparadigme er en moderne måde at lave kontrakter på, hvor man fokuserer på et godt samarbejde mellem parterne. I stedet for stive regler, foreslår man at bruge mere fleksible bestemmelser.

Vaskerier og offentlige indkøbere anbefales at integrere en vi-tænkning, hvor kontraktens regulering omfatter fleksible bestemmelser ved at erstatte klassiske "skal"-bestemmelser med mere bløde "kan"-bestemmelser. Både fordi den ufejlbarlige leverance er umulig, fremtiden er mere uforudsigelige end tidligere og fordi praksis i vid udstrækning allerede i dag er, at håndhævelse sker efter ånden i den formelle relationelle tænkning og ikke efter den eksisterende, klassiske kontrakts ordlyd.

Dette indebærer en forpligtelse til, at parterne hurtigt samarbejder for at drøfte årsager og finde løsninger ved eventuelle mangler. Gentagelse af mangler vil ikke automatisk medføre bod, men kræver en velovervejet drøftelse. Kontraktdialoger bør inkludere en drøftelse af mere afbalancerede kontraktbestemmelser, hvilket er i tråd med vi-tænkningen, der understøtter relationen som en central del af udbuddets genstand.

Baggrund

Historisk kassering af tekstiler fra 2018 til 2023



1.653.000 stykker beklædning

blev i perioden 2018-2023 kasseret i danske kommuner. Dette svarer til 37 fyldte 40 fods containere*.

Kasseringen skyldtes kommunale indkøb med krav om f.eks. nye tekstiler, logoer, specialfarver og et stort omfang af sortimenter.

MILJØMÆSSIG PÅVIRKNING AF KASSERET BEKLÆDNING I PERIODEN 2018 – 2023*

Antal	1.653.000 stk.
Vægt	562 tons
Emissioner	8.430 tons CO _{2e}
Vandforbrug	2.314.200.000 L

* Data omkring antal stykker beklædning, vægt og fyldte containere er leveret af branchens virksomheder, og inkluderer ikke offentlige vaskerier. Data omkring CO_{2e}- og vandforbrug er baseret på data fra Svanemærkets analyse: *Hvor meget påvirker tøjproduktion klima og miljø? Få 12 facts | Svanemærket (svanemaerket.dk)*. Analysen viser, at der i gennemsnit udledes 15 kg CO_{2e} ved produktionen af 1 kg tekstil. Hermed medregnes udledning fra transport, brugsfase og kassering ikke. Analysen viser også, at en t-shirt kræver omkring 1.400 L vand at producere. Der tages derfor forbehold for tabellens nøjagtighed, da beklædning inkluderer t-shirts, kitler, trøjer, bukser med mere.

Levetiden af tekstiler skal så vidt muligt forlænges, da det mindsker belastningen på klimaet og naturens ressourcer. Efter dialog med branchens medlemmer viser analysen fra IKA og DI, at følgende 5 anbefalinger udgør **de mest oplagte bæredygtige forbedringer** i vaskeribranchen, med minimale ændringer til udbudsmaterialet:

1. **Inkluder funktionskrav frem for specifikke produktkrav.**
2. **Reducer sortimentet og undlad krav om specialfarver.**
3. **Undlad krav om logo.**
4. **Ændre krav om nye tekstiler til krav om præsentable tekstiler.**
5. **Sæt levering og afhentning til én gang om ugen**

De kommende slides præsenterer disse anbefalinger.

Anbefalinger



Anbefaling 1:

Inkluder funktionskrav frem for specifikke produktkrav i udbud.



Hvorfor:

- Ved at inkludere funktionskrav frem for specifikke produktkrav i udbudsmaterialet, opnår vi en mere fleksibel og innovativ tilgang til indkøbsprocessen. Funktionskrav fokuserer på, hvad produktet skal kunne. Dette giver leverandørerne frihed til at byde ind med forskellige løsninger, der opfylder de nødvendige funktioner og krav. Resultatet er en bredere vifte af tilbud, som kan føre til bedre og mere omkostningseffektive produkter.

Hvad medfører det i udbuddet:

- Ordregive bør opstille klare funktionskrav, som beskriver de nødvendige funktioner og egenskaber, som produktet skal opfylde. For eksempel kan krav som "der skal være en lomme, der passer til moderne telefoner" erstatte præcise krav om placering og størrelse af lommer.
- Et godt funktionskrav kan være, at tekstilerne skal være egnet til de konkrete arbejdsopgaver. Beklædningen skal derfor være strækbar og give god bevægelighed, samtidig med at tekstilerne skal sidde godt under skift i arbejdsstillinger.

Anbefaling 2:

Reducer sortimentet og undlad krav om specialfarver.



Hvorfor:

- Ved at reducere sortimentet og undlade krav om specialfarver øges mulighederne for genbrug af tekstiler, hvilket mindsker spild og omkostninger.
- Standardfarver og -designs kan genbruges på tværs af forskellige kommuner. Melerede farver skjuler farvetab bedre ved at blande fibre af forskellige farver sammen, hvilket giver en mere kompleks og holdbar farvesammensætning.

Hvad medfører det i udbuddet:

- Ordregiver bør reducere sortimentet af tekstiler og undlade krav om specialfarver. I stedet kan der opstilles krav om standardfarver og et begrænset sortiment, der opfylder de nødvendige behov.
- For eksempel skal leverandøren tilbyde et unisex sortiment, der inkluderer de mest nødvendige typer, såsom arbejdsbukser, jakker, overalls og T-shirts, og alle tekstiler skal opfylde kvalitets- og funktionskrav. Tekstilerne skal leveres i standardfarver, og melerede farver kan også tilbydes, hvor det er relevant. Behov og ønsker afdækkes gennem markedsdialog.

Anbefaling 3:

Undlad krav om logo.



Hvorfor:

- Ved at undlade krav om logo på tekstilerne, kan fleksibiliteten øges produktionsomkostningerne reduceres. Dette gør det lettere at genbruge tekstiler på tværs af forskellige kommuner, da de ikke længere er bundet til en specifik kommune og naturligt fremmer en deleøkonomisk beklædningsløsning.
- Desuden forenkler det indkøbsprocessen og reducerer oftest leveringstiden, da standardprodukter uden logo kan leveres hurtigere. Samlet set kan dette bidrage til en mere bæredygtig og omkostningseffektiv løsning.

Hvad medfører det i udbuddet:

- Ordregiver bør fjerne krav om, at tekstilerne skal have et specifikt logo i udbudsmaterialet.
- Hvis logo er et ufravigeligt krav, bør kunden forpligte sig på at tilbagekøbe puljen af artikler med kundens design og logo. Betaling fastsættes som den nedskrevne værdi af de pågældende artikler baseret på artiklernes restlevetid og leverandørens indkøbspris. Kunden kan forbeholde sig ret til at få en uafhængig tredjepart til at vurdere restlevetiden for de omfattede artikler.

Anbefaling 4:

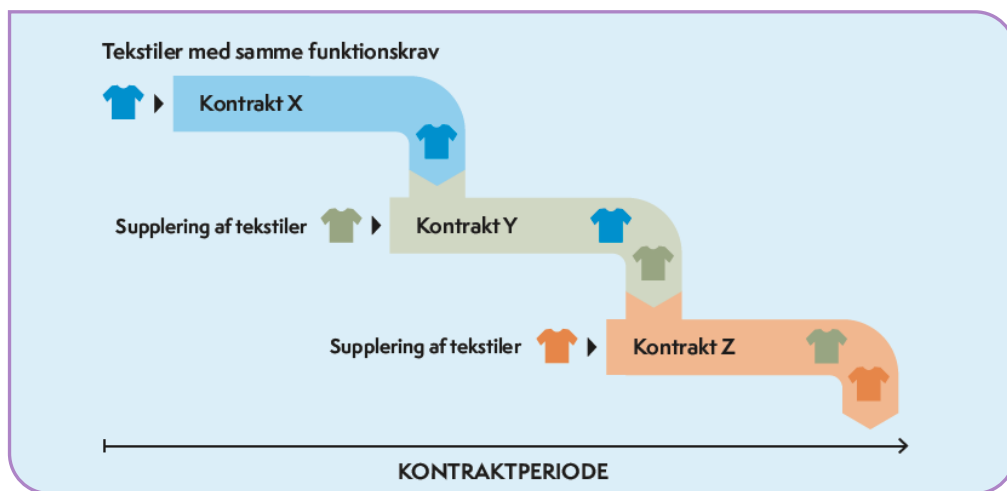
Ændre krav om nye tekstiler til krav om præsentable tekstiler.

Hvorfor:

- Ved at ændre krav om nye tekstiler til krav om præsentable tekstiler, åbner vi op for brug af genbrugte tekstiler. Genbrugte tekstiler kan stadig opfylde kravene til præsentabilitet og funktionalitet, hvilket reducerer omkostningerne og fremmer en cirkulær økonomi.
- En deleøkonomisk løsning, hvor flere kommuner deler tekstiler, kan yderligere styrke denne effekt. Ved at deltage i et deleøkonomisk fællesskab fra kontraktstart kan kommuner udnytte eksisterende tekstiler på tværs af kommunegrænser, reducere suppleringskøb og opnå et positivt CO2-aftryk.

Hvad medfører det i udbuddet:

- Ordregiver bør fjerne krav om, at tekstilerne skal være nye, og i stedet indføre krav om, at tekstilerne skal være præsentable og opfylde bestemte kvalitets- og funktionsstandarder i udbudsmaterialet. Alternativt kan der sættes krav om, at en vis procentdel af tekstilerne skal være tidligere anvendte/genbrugstekstiler, for eksempel 30%.
- Derudover anbefales det, at kommunen efterspørger beklædning med samme udseende og funktionskrav som anvendt i andre kommuner for at sikre en deleøkonomisk løsning fra starten.



Anbefaling 5:

Sæt levering og afhentning til én gang om ugen og fjern krav om levering indenfor et snævert tidsrum.



Hvorfor:

- Ved at sætte levering og afhentning af tekstiler til én gang om ugen, reducerer vi transportomkostningerne og minimerer slid på tøjet. Færre transporter betyder mindre brændstofforbrug og lavere miljøbelastning.
- Samtidig, ved at fjerne krav om levering indenfor et snævert tidsrum, kan leverandørerne planlægge distributionen mere effektivt. Dette fører til færre kørt kilometer og mere fyldte lastbiler, hvilket yderligere reducerer omkostninger og miljøpåvirkning. En fleksibel leveringsplan, der også inkluderer muligheden for levering på helligdage, optimerer logistikken og ressourceudnyttelsen, hvilket samlet set bidrager til en mere bæredygtig og økonomisk effektiv løsning.

Hvad medfører det i udbuddet:

- Ordregiver bør i udbudsmaterialet specificere, at levering og afhentning af tekstiler kun skal ske én gang om ugen og fjerne krav om levering indenfor et snævert tidsrum.
- Leverandørerne skal beskrive, hvordan de vil organisere og administrere logistikken for at sikre, at alle nødvendige tekstiler leveres og afhentes ugentligt, inklusive muligheden for at levere på helligdage.

Den gode markedsdialog

Starter med forberedelse og de rigtige spørgsmål

Den gode markedsdialog – forudsætning for grønne og cirkulære indkøb

En god markedsdialog er afgørende for at stille de rigtige krav i udbuddet og afdække leverandørernes mest bæredygtige løsninger. Det har forskere fra Aalborg Universitet i april 2025 lavet en [undersøgelse](#) af og kommet med en række anbefalinger til:

Det kræver både tid, ressourcer og en skarp dagsorden. Alt for ofte bliver dialogen klemt ned til en time, – men skal man nå i dybden med både muligheder og begrænsninger, bør der sættes minimum 2–3 timer af per leverandør.

Dialogen kan med fordel tage udgangspunkt i **indkøbshierarkiet**: Kan behovet løses gennem reduktion, reparation, genbrug eller opgradering, – før man overvejer nyindkøb? Ved at strukturere dialogen efter disse niveauer bliver det lettere at identificere cirkulære alternativer, før nyindkøb overhovedet kommer i spil.

Gentænk behov og reducer forbrug

Hvad er vores reelle behov, har vi brug for indkøb, kan vi bruge mindre/færre?

Reparation og vedligehold

Kan vores behov dækkes ved at reparere og vedligeholde det, vi allerede har?

Genbrug

Kan vores behov dækkes af genbrugte produkter, som kommer fra os selv eller andre?

Upcycling

Kan vores behov dækkes ved at istandsætte eller upcycle egne og/eller andres produkter?

Indkøb af nye holdbare produkter

Indkøb af produkter med mindst mulig miljøbelastning, der egner sig til cirkularitet

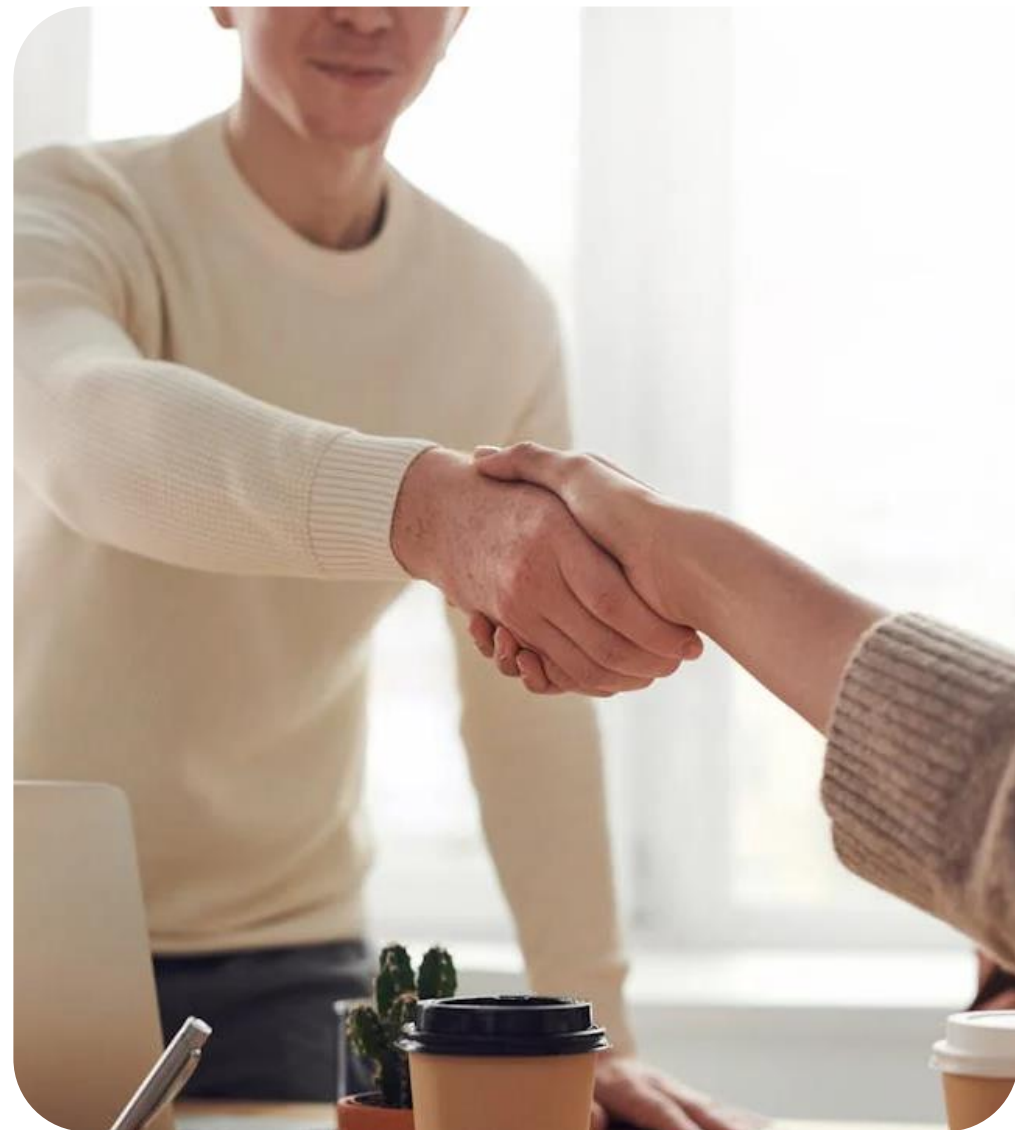
Indkøb af nye produkter

Indkøb af produkter uden cirkulære overvejelser

Gode eksempler på indkøb af vask- og leje

I de følgende slides vil vi præsentere konkrete eksempler på vellykkede indkøb fra både offentlige og private organisationer.

Disse cases vil illustrere bedste praksis og fremhæve innovative tilgange, der har resulteret i effektive og bæredygtige løsninger. Vi håber, at disse eksempler kan inspirere og give jer værdifuld indsigt til jeres egne indkøbsprocesser.



Sinatur Hotel og Konference

- Positive effekter på miljøet:
 - Sengetøj fremstillet af bl.a. RECY polyester medfører en samlet besparelse på 10 tons CO2 sammenlignet med traditionelt fremstillet metervare.
 - Kokkejakker og forklæder produceret af kasserede tekstiler medfører en samlet besparelse på 5,6 tons CO2 sammenlignet med tilsvarende artikler fremstillet af ny metervare.
 - Op til 30 % CO2 besparelse ved erstatning af håndaftørring med papir med håndaftørring fremstillet af kasserede tekstiler (jf. LCA)
 - Vask med enzymer i stedet for traditionel sæbekemikalier forlænger levetid på tekstiler med op til 3 gange



Baggrund:

- Aftaleparter er Sinatur Hotel og Konference samt Textilia.
- Sinaturs målsætning er at være CO2 neutrale og affaldsfri i 2030. Her spiller CO2 aftryk fra scope 3 og dermed Textilia en væsentlig rolle.
- Sinatur vandt "Verdens bedste indkøber" i 2022
- Læs mere her: www.sinatur.dk
- Kontakt: Direktør Claus Nielsen mail: clni@sinatur.dk

Sinatur Hotel og Konference

- Fælles fokus på forlængelse af levetid på tekstiler, minimering af spild og reduktion af affaldsproduktion.
- Skærpet fokus på cirkulær økonomi, som er et af de 6 mål for bæredygtig økonomi i EU-Taksonomien:
 - Tekstiler er valgt i tæt samarbejde med vaskeriet for at sikre lang levetid via egnethed til industrivask og efterfølgende genanvendelse.
 - Der er ikke indsat tekstiler med logo eller andre specialdesigns som gør at tekstilerne ikke kan genudlejes til andre kunder efterfølgende.
 - Der må indsættes artikler, som har været udlejet til andre kunder tidligere.
 - Hvor muligt indsættes artikler som er fremstillet af kasserede tekstiler.
 - Kasserede tekstiler fra samarbejdet upcycles og får nyt liv for minimering af affaldsproduktion.

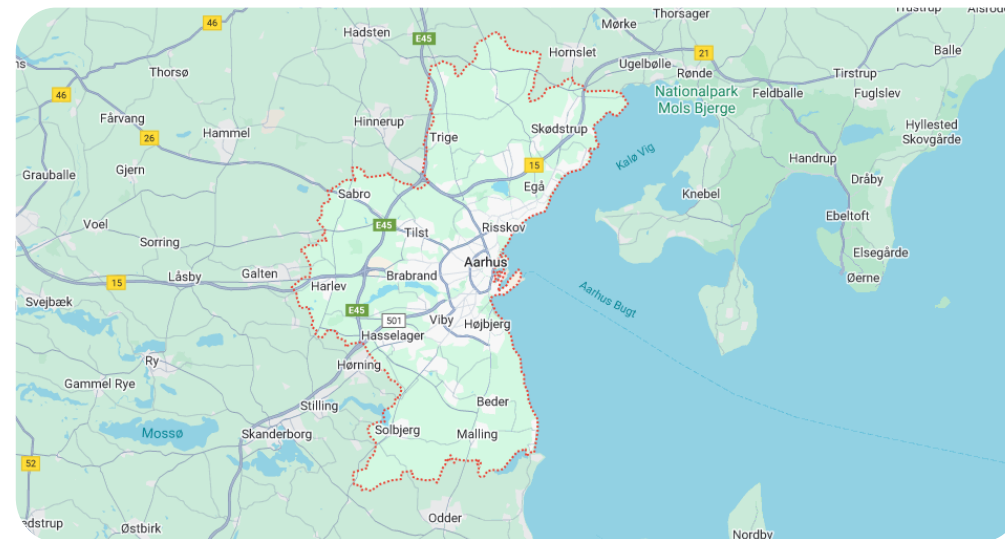


Særligt gode tiltag:

- Der er nedsat fælles arbejdsgruppe som skal fremme og udvikle bæredygtighed i samarbejdet.
- Tekstiler er valgt med fokus på lavt klimaaftryk i produktion af metervarer.
- Kokkejakker og forklæder er fremstillet af kasserede tekstiler, hvilket reducerer produktion af nye metervarer.
- Udtjente tjenerskjorter erstattes af tjenerskjorter fremstillet af kasserede tekstiler.
- Aftøringsløsning med papir erstattes af håndaftørring fremstillet af kasserede tekstiler.

Aarhus Kommune

- Kommunen har tidligere haft et bredt sortiment, men har nu valgt at indsnævre dette:
 - Tidligere blev der tilbudt 5 forskellige farver af t-shirts, men nu er sortimentet skåret ned til 1 farve.
 - Derudover er antallet af typer overdele blevet halveret fra 4 til 2, mens antallet af typer bukser er blevet reduceret fra 8 til 4.
- Indskrænkningen i sortimentet har resulteret i en reduceret tøjproduktion, der medfører flere fordele:
 - Der er ikke længere behov for et omfattende lager af tøj i mange farver og modeller. Færre modeller og varianter medfører mere nøjagtige indkøb.
 - Minimering af restlager ved kontraktophør, hvilket støtter en mere bæredygtig ressourcehåndtering.



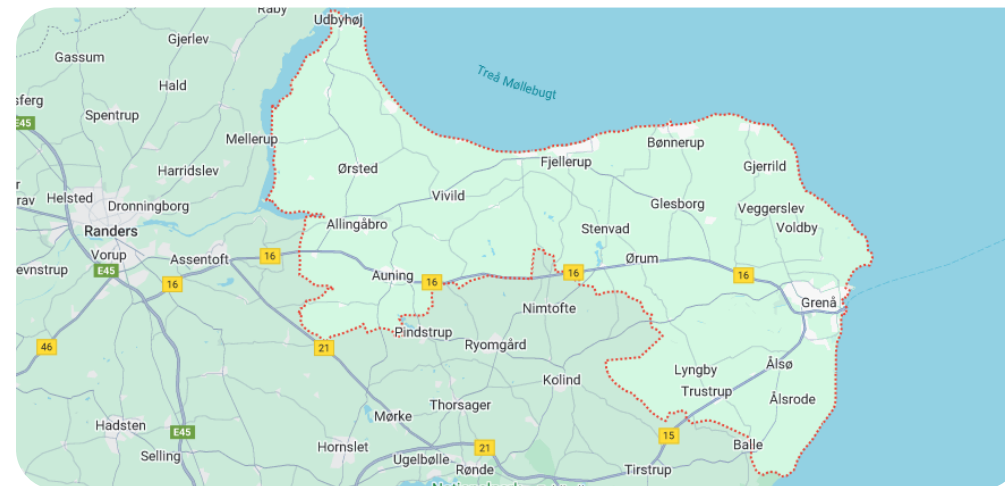
Mange modeller/varianter giver store lagre, for at overholde leveringsgaranti
KILDE: Bæredygtige indkøb af arbejdsbeklædning og vaskeriservice – En guide til offentlige indkøbere

Baggrund:

- Aftalerparter er Aarhus Kommune og Elis Danmark A/S
- Aftalen varer fra den 1. februar 2025 til og med den 31. januar 2031
- Kontakt, Elis: Jesper Kristensen, jesper.kristensen@elis.com / 23739404

Norddjurs kommune

- Mere bæredygtighed ved at give mulighed for at byde med genbrugstøj:
 - Kommunen gav mulighed for at give to tilbud; Et med nyt tøj og et med nyt samt brug af genanvendte tøj
 - Når beklædningen i løbet af kontraktperioden ikke lever op til kravene kan der erstattes med både nyt og genanvendt tøj
 - Aftalen sikrede dermed at fokus var på kvalitet, udseende og anvendelighed frem for krav om decideret nye tekstiler
- Ved at prioritere genbrug frem for nyproduktion bidrager udbuddet væsentligt til at formindske kommunens CO2-aftryk.



Baggrund:

- Aftalerparter er Norddjurs Kommune og Elis Danmark A/S
- Aftalen varer fra den 1. april 2021 til og med den 31. marts 2025
- Kontakt, Elis: Jesper Kristensen, jesper.kristensen@elis.com / 23739404

Vejle Kommune

Vejle Kommunes beklædningsudbud er en god case i relation til bæredygtighed i offentlige indkøb på grund af:

- Valget af et smalt sortiment
- En meget åben og enkel kravspecifikation – forankret i funktion og ikke produkt

Smalt sortiment

Vejle Kommune udbød et smalt sortiment – **1 buks og 1 overdel** – på tværs af kontrakten. Det betyder reduceret indkøb og mere effektiv udnyttelse af de beklædningsdele, der er i cirkulation, som i sidste ende bidrager til reduceret CO2-forbrug.

Få og enkle funktionskrav giver mulighed for at genbruge eksisterende beklædning og reducere nyproduktion.

Vejles udbud øger omfanget af cirkulær deleøkonomi på tværs af kommunale aftaler. Der sikres en mere effektiv udnyttelse af allerede indkøbt beklædning. Dette kan potentielt være en af løsningerne til bedring af bæredygtigheden for kommunale beklædningskontrakter, men det kræver flere kommuner vælger denne model.

Lars Vincent Wartou - Områdechef Textilia

Beskrivelse af aftale:

- Aftaleparter: Vejle Kommune & Textilia
- Aftaleperiode: 01.10.2024 – 30.09.2030
- Kontakt, Textilia: Lars Vincent Wartou, lvw@textilia.dk / 60981202